

KODEKS PREVAJALSKE ETIKE, ki ga je sprejel Upravni odbor DZTPS na svoji redni seji dne 24.2.2005, povzema vse glavne določbe dokumenta "The Translator's Charter" Mednarodnega združenja prevajalcev (FIT). Charter je bil prvič potrjen na kongresu FIT I. 1963 v Dubrovniku, dopolnjena različica pa leta 1994 na kongresu v Oslu. DZTPS, ki je od leta 1993 redni polnopravni član FIT-a, se s sprejetjem tega Kodeksa, v imenu vseh svojih članov, zavezuje k spoštovanju mednarodno uveljavljenih norm prevajalske etike ter uveljavljanju pravic prevajalcev, ki izhajajo iz tega dokumenta.

KODEKS PREVAJALSKE ETIKE

Mednarodno združenje prevajalcev

ugotavlja,

- da se je prevajanje dandanes povsod v svetu uveljavilo kot stalna, vsesplošna in nujna dejavnost, ki različnim narodom omogoča sporazumevanje, sodelovanje in izmenjavo na področju znanosti, umetnosti in gospodarstva ter tako bogati njihovo življenje in prispeva k boljšemu razumevanju med ljudmi;
- da je treba prevajanje obravnavati kot jasno določen, avtonomen poklic, ne glede na različne okoliščine, v katerih se le-ta opravlja, ter

želi zato

s sprejetjem uradnega dokumenta določiti nekatera splošna načela, ki so neločljivo povezana s prevajalskim poklicem, zlasti z namenom, da se

- poudari družbena vloga prevajanja,
- opredeli pravice in dolžnosti prevajalcev,
- določi osnovo kodeksa prevajalske etike,
- izboljša ekonomske in socialne razmere, v katerih prevajalec opravlja svojo dejavnost,
- s priporočanjem določenega načina vedenja prevajalcem in njihovim strokovnim organizacijam prispeva k razpoznavi in priznanju prevajalstva, kot jasno določenega in avtonomnega poklica, ter zato
- objavlja besedilo listine, ki naj služi kot vodilo pri izvajanju prevajalskega poklica.

Oddelek I

SPLOŠNE OBVEZNOSTI PREVAJALCA

1. Prevajanje je intelektualna dejavnost, katere namen je prenašanje literarnih, znanstvenih in tehniških besedil iz enega jezika v drugega in nalaga tistemu, ki se ukvarja s to dejavnostjo, določene obveznosti, ki izhajajo iz same narave dela.
2. Prevod je vselej izključna odgovornost prevajalca, ne glede na obliko pogodbenega odnosa, ki ga veže z uporabnikom/naročnikom prevoda.
3. Prevajalec ne sme dovoliti, da bi se besedilu dodalo razlago, s katero ne soglaša ali bi bila v nasprotju z njegovimi poklicnimi načeli.
4. Vsak prevod mora zvesto posredovati vsebino in obliko izvirnika, kar perdstavlja tako moralno kot pravno obveznost prevajalca.
5. Zvestega prevoda pa ne gre enačiti z dobresednim prevodom; zvestoba pri prevajanju ne izključuje prilagajanja, ki je potrebno, da besedilo ohrani izvorno sporočilnost, ton in globlji pomen tudi v drugem jeziku in drugem kulturnem okolju.
6. Prevajalec mora dobro poznati jezik iz katerega prevaja, zlasti pa mora do popolnosti obvladati jezik v katerega prevaja (ciljni jezik).
7. Prav tako mora imeti široko splošno izobrazbo in mora dovolj dobro poznati področje, v katero sodi besedilo, ki ga prevaja; prevajalec naj se ne loteva prevodov s področij, ki jih ne obvlada.
8. Prevajalec si mora prizadevati za pravično vrednotenje svojega dela; ne sme pristajati na ceno, ki bi bila bistveno nižja od priporočene ali z zakonom določene minimalne tarife in s tem povzročati nelojalne konkurence.
9. Na splošno velja, da ne sme ponujati ali sprejeti dela pod pogoji, ki bi bili poniževalni zanj osebno ali bi pomenili razvrednotenje prevajalskega poklica.
10. Prevajalec mora spoštovati legitimne (pravno utemeljene) interese naročnika in mora kot poklicno skrivnost varovati vse informacije in podatke, ki so mu bili zaupani skupaj z izvirnikom za prevod.
11. Z ozirom na avtorja izvirnega besedila se lahko od prevajalca kot "sekundarnega" avtorja zahteva, da sprejme določene posebne obveznosti.
12. Od avtorja originalnega dela (izvirnega besedila) oziroma od uporabnika mora pridobiti pooblastilo, da sme delo prevesti, ob čemer mora nadalje spoštovati tudi vse druge pravice, ki pripadajo avtorju.

Oddelek II

PRAVICE PREVAJALCA

1. V zvezi z opravljenim prevodom vsak prevajalec uživa pravice, ki jih država, kjer opravlja svojo dejavnost, priznava tudi drugim kulturnim delavcem.
2. Prevod, kot produkt intelektualnega dela, uživa pravno zaščito, ki pripada tovrstnim delom.
3. Prevajalcu torej pripadajo avtorske pravice za njegov prevod enako, kot pripadajo avtorske pravice avtorju izvirnega dela.
4. Tako prevajalcu pripadajo tudi vse moralne in nasledstvene pravice, ki izhajajo iz njegovega avtorstva.
5. To torej pomeni, da se mu do konca življenja priznava pravica do uveljavljanja avtorstva za njegove prevode, iz česar sledi med drugim tudi to, da
6. mora biti ob vsaki javni uporabi njegovega prevoda ime prevajalca jasno in nedvoumno navedeno;
7. ima pravico nasprotovati vsakemu potvarjanju, preoblikovanju ali drugačni spremembi svojega prevoda;
8. založniki in drugi uporabniki, brez prevajalčevega predhodnega dovoljenja, prevoda ne smejo spreminjati;
9. prevajalec ima pravico prepovedati vsako nepravilno/nedovoljeno uporabo svojega prevoda;
10. Prevajalec ima tudi izključno pravico avtorizirati objavo, predstavitev, predvajanje, ponovni prevod, priredbo, spremembo ali drugačno obdelavo svojega prevoda in ga na splošno uporabljati v poljubni obliki.
11. Za vsako javno uporabo svojega prevoda je prevajalec upravičen do denarnega povračila po obračunski stopnji, ki jo določa pogodba ali zakon.

Oddelek III

EKONOMSKI IN DRUŽBENI POLOŽAJ PREVAJALCA

1. Življenjske razmere prevajalca morajo biti takšne, da mu omogočajo učinkovito in dostojanstveno opravljanje njegove družbeno pomembne dejavnosti.
2. Prevajalec mora biti soudeležen pri uživanju rezultatov svojega dela, zlasti pa mu pripada denarno povračilo, ki mora biti sorazmerno z dobičkom, ustvarjenim na osnovi njegovega prevoda.
3. Upoštevati je treba, da je lahko prevod tudi rezultat posredovanega dela, s čimer pridobi prevajalec pravico do plačila neodvisno od finančnega uspeha (dobička), ki ga je ustvarilo prevedeno delo.

4. Prevajalski poklic mora biti - enako kot ostali poklici - v vsaki državi zaščiten s pomočjo kolektivnih sporazumov, standardiziranih pogodb ipd. pravnih instrumentov.
5. Vsaka država mora prevajalcem zagotavljati ugodnosti, ki so jih deležni vsi kulturni delavci, zlasti še vse oblike socialnega zavarovanja, kot so pokojninsko in zdravstveno zavarovanje, olajšave v primeru brezposelnosti ter družinski dodatki.

Oddelek IV

DRUŠTVA IN ZDRUŽENJA PREVAJALCEV

1. Enako, kot pripadniki drugih poklicev, imajo tudi prevajalci pravico ustanavljati svoja strokovna društva in združenja.
2. Poleg tega, da ščitijo moralne in materialne interese prevajalcev, te organizacije skrbijo tudi za izboljšanje prevajalskih standardov in se ukvarjajo z različno problematiko v zvezi s prevajanjem.
3. Vplivajo na organe oblasti, ko se pripravljata ali uvajata zakonodaja, ki zadeva prevajalski poklic.
4. Prizadevajo si vzdrževati stalne odnose z organizacijami, ki so uporabnice prevodov (založniške hiše, industrijska in trgovska podjetja, predstavniki javnega življenja in zasebniki, tisk itd.), zaradi proučevanja in reševanja skupnih problemov.
5. Da lahko izvajajo nadzor nad kakovostjo vseh prevedenih del (na nacionalni ravni), morajo biti v stiku s kulturnimi organizacijami, društvi avtorjev, nacionalnimi sekcijami Pen kluba, literarnimi kritiki, združenji znanstvenikov in raziskovalcev, univerzami in znanstveno-raziskovalnimi ustanovami.
6. Pristojna so za posredovanje v sporih med prevajalci in uporabniki prevodov.
7. Imajo pravico svetovati glede usposabljanja in zaposlovanja prevajalcev in, za dosego teh ciljev, sodelovati s specializiranimi organizacijami in univerzami.
8. S pomočjo vseh razpoložljivih virov zbirajo informacije, ki so kakorkoli povezane s prevajalstvom, in jih posredujejo prevajalcem v obliki knjižničnega gradiva, datotek, revij in časopisov; za ta namen ustanavljajo teoretične in praktične informacijske službe ter organizirajo seminarje in srečanja.

Upravni odbor DZTPS

V Ljubljani, 24.2.2005